

Άγιον Φως - Μια ιερή και θαυμαστή απάτη

Η τελετή του Αγίου Φωτός γίνεται στις 12 η ώρα το μεσημέρι του Μεγάλου Σαββάτου και αποτελείται από τρία στάδια:

- α. Λιτανεία
- β. Την είσοδο του Πατριάρχη στον Πανάγιο Τάφο και
- γ. Τις προσευχές του Πατριάρχη για να βγει το Άγιο Φως.

Προετοιμασία του Πανάγιου Τάφου

Το Μεγάλο Σάββατο το πρωί πριν από την τελετή του Αγίου Φωτός γίνεται πρώτα ένας σχολαστικός έλεγχος του Παναγίου Τάφου και αμέσως μετά τον σφραγίζουν με το μελισσοκέρι που είχε ετοιμαστεί το πρωί. Ο έλεγχος γίνεται για να διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει οτιδήποτε μέσα στον Πανάγιο Τάφο το οποίο θα μπορούσε να προκαλέσει φωτιά. Αφού σφραγιστεί ο Πανάγιος Τάφος με το μελισσοκέρι οι αρχές τοποθετούν πάνω στο κερί τις σφραγίδες τους.

Μεγάλο ενδιαφέρον για τον έλεγχο δείχνουν και τα άλλα δόγματα τα οποία έχουν από παλιά αποκτήσει δικαιώματα στον Πανάγιο Τάφο. Το ενδιαφέρον αυτό δεν είναι καθόλου τυχαίο. Αν τύχει κάποια χρονιά να μη βγάλει το Άγιο Φως ο Ορθόδοξος Πατριάρχης τότε θα αναλάβουν το προβάδισμα της τελετής του Αγίου Φωτός άλλοι.

Ο έλεγχος αρχίζει στις 10 το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου και τελειώνει στις 11. Όσο γίνεται ο έλεγχος, Ορθόδοξοι Άραβες νέοι διαδηλώνουν μέσα στον Ιερό Ναό υπέρ των ορθοδόξων δικαιωμάτων. Πρέπει να σημειωθεί ότι τον έλεγχο του Παναγίου Τάφου παρακολουθούν εκπρόσωποι των Αρμενίων και άλλων δογμάτων.

Η ιστορία του «θαύματος»

Οι πρώτες αναφορές για την τελετή ανάγονται στον 2ο αιώνα μ.Χ. και μιλούν για μια απλή συμβολική αναπαράσταση και τίποτε άλλο. Αυτή η ιστορία κράτησε χρόνια. Μέχρι που έφτασαν διάφοροι Φράγκοι παπάδες και τυχοδιώκτες, σαν εκείνο τον απερίγραπτο (και μεταγενέστερο βεβαίως) καλόγερο, τον Κουκούπετρο, που διαβάζαμε στα σχολικά βιβλία. Αυτοί κατάλαβαν πως η υπόθεση κρύβει χρυσάφι και το γύρισαν στα...θαύματα! Μάλιστα, για να μαζέψουν κόσμο για τις σταυροφορίες, επικαλούνταν και το «θαύμα» του Αγίου Φωτός! Έτσι, η απλή τελετή με τον συμβολισμό της έδωσε τη θέση της στη δεισιδαιμονία και τον σκοταδισμό.

Οι Άραβες του Ααρούν Αλ Ρασίντ παρέδωσαν στους παπικούς καλογήρους τα προσκυνήματα των Αγίων Τόπων (μαζί με τα σχετικά προνόμια, που σήμαιναν και πολύ χρυσάφι) στα χρόνια του Καρλομάγνου (768-814 μ.Χ.). Όταν πέθανε ο χαλίφης, το 889 μ.Χ., τα προνόμια των καλογήρων καταργήθηκαν.

Το 1118 μ.Χ. ο Άραβας κυρίαρχος Σαλάχ Ελ Ντιν παραχώρησε στους ορθόδοξους μοναχούς τα προσκυνήματα των Αγίων Τόπων. Ο Ελ Ντιν όριζε ότι *«ο πατριάρχης των Ελλήνων θα είναι ο κύριος του Καμαρέ (ναού του Παναγίου Τάφου) και αυτός θα παίρνει από τον τάφο του Ικός το Άγιον Φως για να το μοιράζει στους ναζωραίους (χριστιανούς)»*.

Έτσι πέρασε στους Έλληνες η δικαιοδοσία του Αγίου Φωτός και ο έλεγχος αυτής της «χρυσοτόκου τελετής», όπως τη χαρακτηρίζει ο ιστορικός Κυριάκος Σιμόπουλος. Και βεβαίως άρχισε και το παραμύθιασμα των χιλιάδων «χατζήδων», που ψάχνουν τη σωτηρία της ψυχής τους ταξιδεύοντας στους Αγίους Τόπους.

Όταν ο έλεγχος των προσκυνημάτων αποδόθηκε στους ορθοδόξους, συνεχίστηκε το ίδιο βιολί της εκμετάλλευσης των πιστών. Με μια διαφορά: Διάφοροι Λατίνοι συγγραφείς και περιηγητές κατήγγειλαν τους ορθοδόξους ρασοφόρους για θεομπαιξία ξεχνώντας πως αυτοί ήταν οι πρώτοι διδάξαντες στο «άθλημα» αυτό. Κι όσο κι αν φώναζαν μεγάλες μορφές της Εκκλησίας, τ' αφτί των «φρουρών του Παναγίου Τάφου» δεν ίδρωνε.

Τον 18ο αιώνα έχουμε μια διαφωτιστική αναφορά για το ιστορικό της «θαυματουργού καθόδου του Αγίου Φωτός» από τον ιησουίτη μισιονάριο (απεσταλμένο) Du Bernart. Το 1771 έστειλε από το Κάιρο υπόμνημα στον άμεσο προϊστάμενο του καθολικό επίσκοπο της Τουλούζης. Στο πρώτο μέρος αναφέρεται

στο ιστορικό της τελετής, σημειώνει πως ήταν εφεύρεση των Λατίνων βασιλιάδων της Ιερουσαλήμ στα χρόνια των σταυροφοριών και προσθέτει πως στη συνέχεια αξιοποιήθηκε από τους ορθόδοξους παπάδες:

Ιδού το ιστορικό αυτού του δήθεν Αγίου Φωτός. Ο Foulcher de Chartres, εξομολογητής του Baudouin A', δεύτερου βασιλιά της Ιερουσαλήμ, διηγήθηκε ένα θαύμα που έγινε μπροστά σ' ολόκληρο τον λαό της Ιερουσαλήμ και που ο ίδιος είδε με τα μάτια του. Έλεγε πως το Μεγάλο Σάββατο, παραμονή του Πάσχα, ο Θεός, θέλοντας να τιμήσει τον τάφο του Ιησού και να αναθερμάνει την πίστη των χριστιανών, έστειλε από τον ουρανό μια φλόγα που κατέβηκε στον Άγιο Τάφο και άναψε όλα τα καντήλια, που, σύμφωνα με τα εκκλησιαστικά έθιμα, ήταν σβηστά από τη Μεγάλη Παρασκευή. Αυτή η φλόγα, πετώντας από τη μια άκρη στην άλλη, άναψε όλα τα καντήλια του ναού. Έλεγε, επίσης, ότι κάποτε ο Θεός, θέλοντας να δοκιμάσει την πίστη των χριστιανών και να τιμωρήσει ίσως τον κλονισμό της ευσέβειας τους, καθυστέρησε μερικές ώρες την πραγματοποίηση του θαύματος. Τελικά η κάθοδος του Αγίου Φωτός έγινε την ημέρα του Πάσχα ύστερα από επίσημη λιτανεία όλων των χριστιανών με επικεφαλής τον ίδιο τον βασιλιά. Όλοι βιάζονταν ανυπόδητοι με θρήνους και δάκρυα. Κραυγές αγωνίας εκλιπαρούσαν τον Ύψιστο να κάνει το θαύμα του.

Το θαύμα συνεχιζόταν και επί βασιλείας του Baudouin B', όπως βεβαιώνουν οι Baronijs και Sponde. Ο πάπας Ουρβανός B', δημηγορώντας στο κονσίλιο της Κλερμόν το 1095, αυτό ακριβώς το Θαύμα επικαλέστηκε στην προσπάθεια του να πείσει τους χριστιανούς πρίγκιπες της Ευρώπης να ενώσουν τους στρατούς τους και να εκστρατεύσουν για την απελευθέρωση της γης που με τέτοιο θαύμα τιμούσε ο Θεός. Αλλά κατά τα φαινόμενα το θαύμα σταμάτησε λίγο ύστερα από τους πρώτους βασιλιάδες της Ιερουσαλήμ.

Ο ζήλος των πριγκίπων της χριστιανοσύνης είχε υποχωρήσει και η ευλάβεια των καθολικών είχε εκφυλισθεί. Και ενώ οι καθολικοί παραδέχονται πως το θαύμα δεν γίνεται πια, οι σχισματικοί (σ.σ.: εννοεί τους Έλληνες ορθόδοξους) βρήκαν ευκαιρία να το διαιωνίσουν.

Παπάδες και πατριάρχες εκμεταλλεύονται την ευπιστία του ποιμνίου που προσμένει την άγια ουράνια φλόγα τη νύχτα του Μεγάλου Σαββάτου. Εφτά έως οχτώ χιλιάδες πιστοί, ερεθισμένοι από την περιέργεια, συρρέουν στην Ιερουσαλήμ για να παρακολουθήσουν το θέαμα. Αυτό το πλήθος αποτελεί σημαντική πηγή πόρων για τους σχισματικούς Έλληνες, που εξασφαλίζουν έτσι την επιβίωση τους και την κανονική καταβολή των φόρων στους Τούρκους.

Τελετή του Αγίου Φωτός

Σύμφωνα λοιπόν με την παράδοση, το μεσημέρι του Μεγάλου Σαββάτου ο ορθόδοξος πατριάρχης με την συνοδεία του -αρχιερείς, ιερείς και διακόνους- αλλά και τον Αρμένιο πατριάρχη μπαίνει στον Ιερό Ναό της Αναστάσεως, ενώ οι καμπάνες χτυπούν πένθιμα. Από την εσωτερική είσοδο του ναού του Αποστόλου Ιακώβου μπαίνει ο πατριάρχης στο Ιερό Βήμα του Καθολικού και κάθεται στον πατριαρχικό θρόνο. Από αυτό το σημείο περνάνε και ασπάζονται το χέρι του πατριάρχη οι εκπρόσωποι των Αρμενίων, των Αράβων, των κοπτών και άλλων για να τους δοθεί το Άγιο Φως. Σύμφωνα με τα προνόμια, αν δεν ασπαστούν το χέρι του ορθόδοξου πατριάρχη δεν έχουν το δικαίωμα να λάβουν το Άγιο Φως από τα χέρια του. Αμέσως μετά αρχίζει η Ιερή Λιτανεία η οποία περιφέρεται τρεις φορές γύρω από τον Πανάγιο Τάφο και μετά ο πατριάρχης σταματάει μπροστά στον Πανάγιο Τάφο όπου βρίσκονται και οι επίσημοι.

Μετά τη Λιτανεία αποσφραγίζεται ο Πανάγιος Τάφος και ο πατριάρχης βγάζει την αρχιερατική στολή του και μένει μόνο με το λευκό στιχάριο. Στην συνέχεια πατριάρχης Ιεροσολύμων λαμβάνει τους σβηστούς πυρσούς και εισέρχεται μαζί με τον Δραγουμάνο των Αρμενίων στο Ιερό Κουβούκλιο. Όλα τα κανδήλια είναι σβηστά και υποτίθεται πως τίποτα δεν είναι αναμμένο στον Ιερό Ναό. Στην συνέχεια ο πατριάρχης μπαίνει στον Πανάγιο Τάφο για να προσευχηθεί.

Η μυστική προσευχή

Γύρω από τη συγκεκριμένη προσευχή έχουν υφανθεί φοβεροί μύθοι και θρύλοι, με κοινό παρονομαστή την πεποίθηση ότι πρόκειται για κάποια μυστική δέηση που μόνο ο Έλληνας πατριάρχης γνωρίζει. Αυτό όμως σε καμία περίπτωση δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα: Η εν λόγω ευχή δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 1933 από τον αρχιμανδρίτη (διδάκτορα τού Πανεπιστημίου Αθηνών) Κάλλιστο Μηλιαρά και αναδημοσιεύτηκε το 1967 στο περιοδικό «Νέα Σιών», επίσημο όργανο δημοσιευμάτων τού Πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Δεν μιλάμε λοιπόν για κάποιο επτασφράγιστο, φοβερό μυστικό στο οποίο κανείς άλλος δεν

έχει πρόσβαση πλην τού ορθόδοξου πατριάρχη.

Όμως, τί λέει άραγε η προσευχή αυτή; Τί δέεται ο πατριάρχης μέσα στο Κουβούκλιο τού Παναγίου Τάφου; Μα τι άλλο -θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς- παρά να συμβεί αυτό που (υποτίθεται ότι) κάθε φορά συμβαίνει: Να κατέλθει δηλαδή το Άγιο Φως θαυματουργικά από τον ουρανό και να φωτίσει όλη την οικουμένη! -Όμως αλίμονο, η προσευχή είναι ξεκάθαρη και δηλώνει με απόλυτη σαφήνεια ότι η φωταψία είναι απλώς μια τελετή συμβολικού χαρακτήρα και ότι το φως που εμφανίζεται κάθε Μ. Σάββατο στα Ιεροσόλυμα δεν κατέρχεται εξ ουρανού, αλλά έχει απολύτως φυσική προέλευση, χαρακτηρίζεται δε άγιο επειδή εξάγεται από τον Πανάγιο Τάφο.

Το συμπέρασμα αυτό όπως θα καταδειχθεί παρακάτω, προκύπτει αβίαστα με την απλή ανάγνωση και μόνο τής ευχής, κάτι που παραδέχεται και ασπάζεται ακόμα και ο π. Μεταλληνός(!), τα στοιχεία δε που παρατίθενται αντλήθηκαν από το βιβλίο του «ΦΩΤΟΜΑΧΙΚΑ - ΑΝΤΙΦΩΤΟΜΑΧΙΚΑ» καθώς και από «ΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΩΤΟΣ» τού Κ.Δ. Καλοκύρη, έργα δηλαδή ανθρώπων που το τελευταίο για το οποίο θα μπορούσε κανείς να τούς κατηγορήσει είναι ότι επιβουλεύονται την Ορθοδοξία.

Μερικά από τα επίμαχα σημεία τής ευχής στα οποία ο αναγνώστης προτρέπεται να εστιάσει την προσοχή του:

(...) μνείαν ποιούμεθα και τής εν Άδου καθόδου σου, (...) τη αστραπή τής σης θεότητος φωτός πληρώσας τα καταχθόνια. Όθεν (...) κατά τούτο το υπερευλογημένον Σάββατον (...) σε το όντως ιλαρόν και εφετόν φως εν τοις καταχθονίοις θεϊκώς επιλάμψαν, εκ τάφου δε θεοπρεπώς αναλάμψαν αναμιμνησκόμενοι, φωτοφάνειαν ποιούμεθα, σου την προς ημάς συμπαθώς γενόμενην θεοφάνειαν, εικονίζοντες' (...) Διά τούτο, εκ τού επί τούτον τον φωτοφόρον σου Τάφον ενδελεχώς και αιφώτως εκκαιομένου φωτός ευλαβώς λαμβάνοντες, διαδιδόαμεν τοις πιστεύουσιν εις σε το αληθινό φως και παρακαλούμεν και δεόμεθά σου, Παναγιότατε Δέσποτα, όπως αναδείξης αυτό αγιασμού δώρον και πάσης θεϊκής σου χάριτος πεπληρωμένον, διά της χάριτος τού Παναγίου και φωτοφόρου Τάφου σου' (...) Αμήν.

Ολόκληρη η ευχή, όπως έχει δημοσιευθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων:

Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἡ ἀρχίφωτος σοφία τοῦ ἀνάρχου Πατρός. Ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμπαι, ὁ εἰπὼν γεννηθήτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς. Κύριε, ὁ τοῦ φωτὸς χορηγός, ὁ ἐξαγαγὼν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς πλάνης καὶ εἰσαγαγὼν εἰς τὸ θαυμαστὸν φῶς τῆς σῆς ἐπιγνώσεως, ὁ τὴν γῆν μὲν πᾶσαν διὰ τῆς ἐν αὐτῇ ἐνσάρκου παρουσίας σου, τὰ καταχθόνια δὲ διὰ τῆς εἰς Ἄδην καταβάσεώς σου φωτὸς πληρώσας καὶ χαρᾶς, μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τῶν ἀγίων σου Ἀποστόλων φῶς καταγγείλας πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. Εὐχαριστοῦμεν σοί, ὅτι διὰ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως μετήγαγες ἡμᾶς ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ γεγόναμεν υἱοὶ διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, θεασάμενοι τὴν δόξαν σου πλήρη οὔσαν χάριτος καὶ ἀληθείας. ἀλλ' ὡς φωτοπάροχε Κύριε, ὁ τὸ μέγα φῶς ὢν, ὁ εἰπὼν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει. Δέσποτα Κύριε, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Τὸ μόνο φῶς τοῦ κόσμου καὶ φῶς τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, οὗ ἀπὸ τῆς δόξης ἐπληρώθη τὰ σύμπαντα, ὅτι φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθας διὰ τῆς ἐνσάρκου σου οἰκονομίας, εἰ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἠγάπησαν μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς. Σὺ Κύριε φωτοδότα, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ἀναξίων δούλων σου τῶν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ παρισταμένων τῷ παναγίῳ σου καὶ φωτοφόρῳ τούτῳ τάφῳ καὶ πρόσδεξαι ἡμᾶς τιμῶντας τὰ ἄχραντα πάθη σου, τὴν παναγίαν σου σταύρωσιν, τὸν ἐκούσιον θάνατον καὶ τὴν ἐν τῷ πανσεβάστῳ τούτῳ μνήματι τοῦ τεθεωμένου σου σώματος κατάθεσιν καὶ ταφὴν καὶ τριήμερον ἐξανάστασιν, ἣν χαρμονικῶς ἤδη ἀρξάμενοι ἐορτάζεις, μνεῖαν ποιούμεθα καὶ τῆς ἐν Ἄδου καθόδου σου, δι' ἧς τὰς ἐκεῖσε τῶν δικαίων κατεχομένας ψυχὰς δεσποτικῶς ἠλευθέρωσας τῇ ἀστραπῇ τῆς σῆς θεότητος φωτὸς πληρώσας τὰ καταχθόνια. Ὅθεν δὴ ἀγαλλομένη καρδίᾳ καὶ χαρᾷ πνευματικῇ κατὰ τοῦτο τὸ ὑπερευλογημένον Σάββατον τὸ ἐν γῆ καὶ ὑπὸ γῆν θεοπρεπῶς τελεσθέντα σοὶ σωτηριωδέστατα μυστήρια σου ἐορτάζοντες καὶ σὲ τὸ ὄντως ἰλαρὸν καὶ ἐφετὸν φῶς ἐν τοῖς καταχθονίοις θεϊκῶς ἐπιλάμπαν ἀναμιμνησκόμενοι, φωτοφάνειαν ποιούμεθα, σοὺ τὴν πρὸς ἡμᾶς συμπαθῶς γενομένην θεοφανείαν, εἰκονίζοντες. Ἐπειδὴ γὰρ τῇ σωτηρίῳ καὶ φωταυγεῖ νυκτὶ πάντα πεπλήρωται φωτὸς οὐρανὸς τὲ καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια διὰ τὸ ὑπερφυῆς μυστήριον τῆς ἐν Ἄδου καθόδου σου καὶ τῆς ἐκ Τάφου σου τριήμερου ἀναστάσεως. Διὰ τοῦτο, ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦτον τὸν φωτοφόρον σου Τάφου εὐλαβῶς λαμβάνοντες, διαδίδομεν τοῖς πιστεύουσιν εἰς σὲ τὸ ἀληθινὸν φῶς καὶ παρακαλοῦμεν καὶ δεόμεθα σου, Πανάγιε Δέσποτα, ὅπως ἀναδείξης αὐτὸ ἀγιασμοῦ δῶρον καὶ πάσης θεϊκῆς σου χάριτος πεπληρωμένον, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ φωτοφόρου Τάφου σου. Καὶ τοὺς ἀπτομένους εὐλαβῶς αὐτοῦ εὐλογήσης καὶ ἀγιάσης, τοῦ σκότους τῶν παθῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν φωτεινοτάτων σου σκηνῶν καταξιώσης, ὅπου φῶς τὸ ἀνέσπερόν της σῆς

θεότητας λάμπει. Χάρισαι αὐτοῖς, Κύριε, υγιάν καὶ εὐζωίαν καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν παντὸς ἀγαθοῦ πλήρωσον. Ναί, Δέσποτα φωτοπάροχε, ἐπάκουσόν μου τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ καὶ δὸς ἡμῖν τέ καὶ αὐτοῖς περιπατεῖν ἐν τῷ φωτὶ σου καὶ ἐν αὐτῷ μένειν, ἕως τὸ φῶς τῆς προσκαίρου ζωῆς ταύτης ἔχωμεν. Δὸς ἡμῖν Κύριε, ἵνα τὸ φῶς τῶν καλῶν ἔργων ἡμῶν λάμπῃ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ δοξάζωσι σὲ σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ Παναγίῳ Πνεύματι. Εἰς φῶς γὰρ ἐθνῶν ἡμᾶς τέθηκας, ἵνα αὐτοῖς τῇ σκοτίᾳ περιπατοῦσι φαίνωμεν. Ἄλλ' ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸ σκότος μᾶλλον ἢ τὸ φῶς, φαῦλα πράσσοντες. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράστων μισεῖ τὸ φῶς κατὰ τὸν ἀψευδῆ λόγον σου. Διὰ τοῦτο ὁσημέραι προσκόπομεν ἁμαρτάνοντες, ἐπειδὴ περιπατοῦμεν ἐν τῇ σκοτίᾳ. Ἄλλ' ἀξίωσον ἡμᾶς τὸ ὑπόλοιπόν τῆς ζωῆς ἡμῶν βιωτεῦσαι πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν. Δὸς ἡμῖν, ἵνα ὡς τέκνα φωτὸς περιπατήσωμεν ἐν τῷ φωτὶ τῶν ἐντολῶν σου. Τὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος φωτεινὸν ἔνδυμα, ὅπερ διὰ τῶν ἔργων ἠμαυρώσαμεν, λεύκανον, ὡς τὸ φῶς, ὁ ἀναβαλλόμενος τὸ φῶς ὡσπερ ἱμάτιον. Δὸς ἡμῖν ἐνδύσασθαι τὰ ὄπλα τοῦ φωτός, ἵνα δι' αὐτῶν τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους τροπούμεθα, ὃς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. Ναί, Κύριε, καὶ ὡς ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις φῶς ἔλαμψας οὕτω σήμερον λάμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὸ σὸν ἀκήρατον φῶς ἵνα τούτου φωτιζόμενοι καὶ θερμαινόμενοι ἐν τῇ πίστει, δοξάζωμεν Σὲ τὸ μόνον ἐκ μόνου τοῦ ἀρχιφώτου φωτός, ἰλαρὸν φῶς εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν

Ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Καλοκύρης «ἡ εὐχή εἶναι πολὺ διαφωτιστικὴ». Πράγματι θέλει προσπάθεια γιὰ νὰ καταλάβει κανεὶς κάτι διαφορετικὸ. Πουθενὰ δὲν γίνεται λόγος γιὰ θαυματουργικά ἐμφανιζόμενον φῶς, ἀλλὰ «νοεῖται μόνον φῶς φυσικόν, ποὺ ἀνάβεται στὴν ἀνάμνηση τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ φωτός τοῦ κόσμου». Εἰς ἀνάμνησιν λοιπὸν τοῦ θαύματος ἐκείνου, ὁ πατριάρχης δημιουργεῖ -ὁ ἴδιος- ἐμφάνιση φωτός, εἰκονίζοντας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὴ θεοφάνεια τοῦ Χριστοῦ ποὺ βίωσαν οἱ ἄνθρωποι. «Καὶ ἡ Εὐχή (...) προχωρεῖ καὶ ἐξηγεῖ τὸ ἀπὸ ποῦ παίρνεται τὸ φῶς γιὰ νὰ ἀνάψουν οἱ λαμπάδες καὶ, στὴ συνέχεια, νὰ μεταδοθεῖ στοὺς πιστοὺς. Καὶ εἶναι ὁ τόπος αὐτός ὁ ἅγιος Τάφος καὶ πηγὴ τοῦ φωτός τοῦ ὁποῖο εὐλαβῶς λαμβάνει ὁ πατριάρχης, εἶναι ἡ ἱερὴ λυχνία ποῦ ΣΥΝΕΧΩΣ καὶ πάντοτε καίει ἐκεῖ».

Ὁλοκληρώνοντας τὴν ἀνάλυσή του ὁ Καλοκύρης, τονίζει με ἰδιαίτερη ἐμφαση τὴ λέξη «ἀναδείξεις» «ἡ ὁποία δηλώνει καθαρὰ ὅτι τὸ φῶς (ὄχι μόνον δὲν εἶναι οὐρανόπεμπτο, ἀλλὰ) δὲν ἔχει ἀκόμα ἀναδειχθεῖ ἰδιαίτερον ἀγιασμοῦ δῶρον. [...]

Εάν όμως, με άλλα λόγια, το φως ήταν ουρανόπεμπτο, τότε δεν θα παρακαλούσε ο πρωθιεράρχης όπως το αναδείξει ο Θεός. Και πώς θα γίνει αυτή η ανάδειξη; Επεξηγεί η ευχή: Διά της χάριτος τού Παναγίου Τάφου».

Ο μύθος τού σωματικού ελέγχου

Όσον αφορά τώρα στην (από εξονυχιστική έως και...διακριτική) σωματική έρευνα στην οποία (υποτίθεται ότι) υποβάλλεται ο πατριάρχης πριν από την είσοδό του στο Κουβούκλιο, κατά τον Καλοκύρη όλα αυτά «είναι ένας θρύλος, προϊόν κατώτερης λαϊκής ευσεβόφρωνος αφέλειας (...) που υποβιβάζει σε “απάτη” την έντιμη και ακατάκριτη συμπεριφορά του, και τον παρουσιάζει έτσι ως συνεργό στην εμφάνιση ενός ψευδοθαύματος...».

Διότι, «η αφαίρεση των αμφίων και η εμφάνισή του μόνο με το στιχάριο αποτελεί μέρος τού σχετικού τυπικού τής Εκκλησίας. Δηλαδή πρόκειται για διαδικασία η οποία σημαίνει ότι ο πατριάρχης, εκφράζοντας ταπείνωση και άκρα ευλάβεια, πριν πλησιάσει και περάσει στο Πανάγιο Άδυτο απεκδύεται τα δηλωτικά τού επισκοπικού αξιώματος άμφια...» μένοντας με «το στιχάριο (το απλούστερο και κοινό άμφιο για κάθε βαθμίδα κληρικό)».

Ο μύθος της παλαιότητας της προσευχής

Πολλοί -μεταξύ των οποίων και εσείς- επιχειρώντας να γεφυρώσουν το χάσμα των «άφωτων» αιώνων και να προσδώσουν στο «θαύμα» μεγαλύτερη παλαιότητα απ' ό,τι στην πραγματικότητα τού αναλογεί, μιλούν για «χρονική συνέχεια που εκτείνεται μέχρι τον 1ο αιώνα (!), όταν ο Απόστολος Πέτρος βλέπει (;) το Φως μέσα στον Τάφο τού Ιησού» και μέμφονται τον Κοραή που στον «Διάλογό» του τοποθετεί την πρώτη μαρτυρία για το Φως ως θεόπεμπτο όχι νωρίτερα από το έτος 870. Και πράγματι η μαρτυρία τού Βερνάρδου δεν είναι η αρχαιότερη: Σύμφωνα με τον Μοσχέμιο, ήδη τον 8ο αιώνα ο πρεσβύτερος Οθμάρος από το Πικτάβιο είδε το υπερφυσικό φως με τα ίδια του τα μάτια. Η μαρτυρία τής Αιθερίας ωστόσο (κατ' άλλους Σύλβιας τής Ακουιτανίας) όπως είδαμε σε καμία περίπτωση δεν περιγράφει το Φως ως θεόπεμπτο.

Άνευ αντικειμένου είναι επίσης η αναφορά τού Ιωάννη τού Δαμασκηνού (κάθισμα Όρθρου, του πλαγίου δ' ήχου τής Παρακλητικής) και κατ' επέκταση κι αυτή τού Γρηγορίου Νύσσης («Περί της Αναστάσεως τού Χριστού», ΛΟΓΟΣ Β'), πρώτον επειδή η σύνδεσή τους μ' αυτό καθαυτό το Άγιο Φως είναι «τραβηγμένη από τα μαλλιά», κυρίως δε επειδή στο σχετικό ευαγγελικό εδάφιο (το οποίο εσείς μνημονεύετε ως την αρχαιότερη μαρτυρία και ουσιαστικά απαρχή τού θαύματος)

δεν γίνεται πουθενά λόγος περί Φωτός, η έκπληξη δε του Πέτρου προέρχεται όπως ξεκάθαρα αναφέρεται, από τη θέα των κενών περιεχομένου οθονίων!

Την απουσία οποιασδήποτε μνείας περί Φωτός στην εν λόγω ευαγγελική περικοπή αντιπαρέρχονται μεν οι απολογητές, με το επιχείρημα ότι εφόσον ο Πέτρος έφτασε στον τάφο «σκοτίας έτι ούσης» και μολαταύτα μπόρεσε να διακρίνει τα «οθόνια κείμενα μόνα», τότε λογικά θα πρέπει να υπήρχε εκεί κάποια άλλη πηγή φωτός που δεν προερχόταν από τους Αγγέλους, ξεχνώντας όμως ότι το Ευαγγέλιο, όπως εύστοχα επισήμανε ο Αγιορίτης αρχιμανδρίτης Προκόπιος Δενδρινός περί το 1833, δεν λέει ότι ο Πέτρος ήταν αυτός που έφθασε στο μνήμα «σκοτίας έτι ούσης», αλλά η Μαγδαληνή.

Εκτός αυτού μέχρι να ειδοποιηθεί ο Πέτρος και να μεταβεί κι αυτός με τη σειρά του στον τάφο, το σκοτάδι λογικά θα είχε παρέλθει, οπότε...όπως γίνεται λοιπόν σαφές, με λεκτικές ακροβασίες και εικασίες επί εικασιών, τα πράγματα δεν αλλάζουν: Οι μεγάλοι πατέρες τής Εκκλησίας αλλά και όλες εκείνες οι στρατιές περιηγητών και προσκυνητών που επί αιώνες όργωναν σπιθαμή προς σπιθαμή τούς Άγιους Τόπους, εξακολουθούν να σιωπούν σαδιστικά γύρω από το υποτιθέμενο θαύμα, αφήνοντας τούς πιστούς μ' ένα πελώριο γιατί. Η απάντηση όμως είναι απλή: Επειδή δεν υπήρχε κανένα θαύμα!

Η αφή του Αγίου Φωτός

Η τέλεσή της, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί προνόμιο του ελληνορθόδοξου πατριάρχη Ιεροσολύμων, που επαναλαμβάνεται κάθε Μέγα Σάββατο μεσημέρι στη λειτουργία της Αναστάσεως, στον Πανάγιο Τάφο του Χριστού. Την παρακολουθούν χριστιανοί από όλα τα δόγματα αλλά και αλλόθρησκοι.

Σύμφωνα με μαρτυρίες πιστών, το Άγιο Φως εμφανίζεται στον θόλο εντός του Ναού της Αναστάσεως αλλά και κατ' άλλους έξω από αυτόν και διαρκεί μερικά λεπτά. Εμφανίζεται σαν λευκογάλανες οριζόντιες ταινιώδεις αστραπές, περιστρεφόμενες ανταύγειες ή κινούμενες φλόγες που κανείς δεν γνωρίζει από που προέρχονται. Στον ναό δεν υπάρχει ηλεκτρικό ρεύμα και ηλεκτροφωτισμός. Μαρτυρίες αναφέρουν ότι πολλές λαμπάδες των πιστών και κανδήλες ανάβουν μόνες τους, ενώ η φλόγα δεν τους καίει τα πρώτα λεπτά. Ορισμένα βίντεο δείχνουν ιερείς ή πιστούς να κινούν το κερί κοντά στα γένια τους ή στα χέρια τους και να μην παθαίνουν τίποτα.

Το Άγιο Φως αμέσως μετά την αφή του, ο πατριάρχης Ιεροσολύμων το μεταδίδει

στους εκπροσώπους άλλων εκκλησιών και στους πιστούς που παρευρίσκονται στον Ναό του Παναγίου Τάφου. Στη συνέχεια ο έξαρχος του Παναγίου Τάφου της Αθήνας παραλαμβάνει το ιερό ή ανέσπερον φως και με ειδική πτήση το μεταφέρει στην Αθήνα όπου με απόδοση βασιλικών τιμών ή «τιμών αρχηγού κράτους» ακολουθεί η υποδοχή και μεταφορά του στην Μητρόπολη Αθηνών καθώς και σε ένα μεγάλο αριθμό άλλων μητροπόλεων.

Σύμφωνα με πολυάριθμες και...άκρως διαφωτιστικές μαρτυρίες που φτάνουν μέχρι και το 745, αυτό που λάμβανε χώρα κάθε Μ. Σάββατο ήταν απλώς μια τελετή ευλογίας ενός φυσικού (και συνεπώς ΚΤΙΣΤΟΥ) φωτός προερχόμενου από μία ή και περισσότερες λυχνίες που έκαιγαν νυχθημερόν στο εσωτερικό τού Πανάγιου Τάφου! Κάποια στιγμή όμως, πιθανότατα περί τα τέλη τού 8ου αιώνα, η τελετή αυτή μυθοποιήθηκε κι έτσι προέκυψε το «θαύμα». Αυτά δεν είναι απλώς εικασίες, αλλά το συμπέρασμα που αβίαστα προκύπτει μελετώντας τη για τούς περισσότερους από εμάς, πιστούς και μη, άγνωστη προϊστορία τού Αγίου Φωτός.

Η αμφισβήτηση του θαύματος

Σύμφωνα με τον καθηγητή της Ελληνικού Κολεγίου-Θεολογικής Σχολής του Τιμίου Σταυρού της Βοστώνης πρωτοπρεσβύτερο, Αλκιβιάδη Καλύβα, οι πιστοί των πρώτων χριστιανικών χρόνων άναβαν λαμπάδες κάθε βράδυ, αλλά και το πρωί για να εξυμνείται με αυτό τον τρόπο ο Χριστός ο οποίος είναι «φως ιλαρόν».

Στο έργο του «Η Μεγάλη Εβδομάδα και το Πάσχα στην Ελληνορθόδοξη Εκκλησία», ο καθηγητής αναφέρει ότι το άναμμα της λαμπάδας της Αναστάσεως με το Άγιο Φως διασώζει δύο κυρίως χριστιανικές παραδόσεις: Πρώτον, το άναμμα της κανδήλας στην Ακολουθία του Εσπερινού και, δεύτερον, το άναμμα της καινούργιας φλόγας που άναβε μόνο τις ημέρες του Πάσχα. Κατά τη διάρκεια του 10ου και του 11ου αιώνα πίστευαν ότι το φως «παράγεται» με θαυματουργικό τρόπο. Την ίδια εκείνη περίοδο, στον καθεδρικό ναό της Ιερουσαλήμ ο πατριάρχης Ιεροσολύμων άρχισε να εισέρχεται στον Πανάγιο Τάφο και, αφού πρώτα προσευχόταν, έδινε στον αρχιδιάκονό του το Φως. Εκείνος με τη σειρά του το προσέφερε στον λαό. Αυτός είναι ο λόγος που ακόμη και στις ημέρες μας το Φως από τον Πανάγιο Τάφο μεταφέρεται από εκεί στις υπόλοιπες ορθόδοξες εκκλησίες. Έτσι, σε χιλιάδες ορθόδοξους ναούς σε ολόκληρο τον κόσμο οι ιερείς παίρνουν το Φως από την «Ακοίμητη Κανδήλα», η οποία βρίσκεται πάνω στην Αγία Τράπεζα του ναού τους και συμβολίζει τον τάφο του Ιησού.

Σε δημοσίευμα του πρωτοπρεσβυτέρου του Οικουμενικού Πατριαρχείου π.

Γεωργίου Τσέτση, επιβεβαιώνεται η θέση του καθηγητή Κωνσταντίνου Καλοκύρη ότι «πρόκειται για έναν θρύλο», ο οποίος αναπτύχθηκε στους Αγίους Τόπους μετά την εισβολή των Σταυροφόρων και μέσα στα πλαίσια της διαμάχης που υπήρχε μεταξύ των ορθοδόξων, των Λατίνων και των Αρμενίων, καθένας από τους οποίους διεκδικούσε για τον εαυτό του το προνόμιο τού «λαμβάνειν εξ ουρανού» το Άγιο Φως.

[...] Υπάρχει, αιώνες τώρα, διάχυτη η πεποίθηση στον ευσεβή μεν, αλλά θεολογικά και λειτουργικά απαίδευτο ορθόδοξο πιστό, που ψάχνει για «θαύματα» προκειμένου να πληρώσει το πνευματικό του κενό, ότι κατά την τελετή της αφής το Άγιον Φως κατέρχεται θαυματουργικά «ουρανόθεν» για να ανάψει την λαμπάδα του πατριάρχου.

Όπως όμως αναφέρει ο διαπρεπής καθηγητής Κωνσταντίνος Καλοκύρης, στο περισπούδαστο σύγγραμμά του «Το αρχιτεκτονικό συγκρότημα του ναού της αναστάσεως Ιεροσολύμων και το θέμα του Αγίου Φωτός», πρόκειται για έναν θρύλο, ο οποίος καλλιεργήθηκε στους Αγίους Τόπους μετά την εισβολή των σταυροφόρων και στο πλαίσιο της διαμάχης ορθοδόξων, Λατίνων και Αρμενίων, που ο καθείς διεκδικούσε δι' εαυτόν το προνόμιο του «λαμβάνειν εξ ουρανού» το ανέσπερο φως!

Η ευχή την οποία αναπέμπει ο πατριάρχης προ της αφής μέσα στο «ιερό κουβούκλιο» είναι σαφέστατη και δεν επιδέχεται καμιά παρερμηνεία.

Ο πατριάρχης δεν προσεύχεται για την διενέργεια θαύματος. Απλώς, «αναμιμνήσκειται» της θυσίας και της τριημέρου αναστάσεως του Χριστού και απευθυνόμενος σ' Αυτόν λέγει: «εκ του επί τούτον τον φωτοφόρον σου Τάφον εκκαιομένου φωτός ευλαβώς λαμβάνοντες, διαδιδόμεν τοις πιστεύουσιν εις σε το αληθινόν φως, και δεόμεθά σου όπως αναδείξης αυτό αγιασμού δώρον...».

Πράγμα το οποίο σημαίνει ότι ο πατριάρχης ανάβει την λαμπάδα του από την Ακοίμητη Κανδήλα που βρίσκεται πάνω στον Πανάγιο Τάφο.

Όπως ακριβώς πράττει ο κάθε πατριάρχης και ο κάθε κληρικός την μέρα της Λαμπρής, όταν παίρνει φως Χριστού από την Ακοίμητη Κανδήλα, που βρίσκεται υπεράνω της συμβολίζουσας τον τάφο του Κυρίου, Αγίας Τράπεζας.

Το μυστήριο όμως που καλλιεργήθηκε γύρω από το τελετουργικό της αφής του Αγίου Φωτός και οι λαϊκές περί αυτού αντιλήψεις στις μέρες μας, συνετέλεσαν στην οικειοποίηση και εκμετάλλευση από εξωεκκλησιαστικούς κύκλους της άκρως συμβολικής και καταναυκτικής αυτής λειτουργικής πράξεως της Εκκλησίας μας...

(Εφημερίδα «Βήμα», 21/4/2006)

Ο πατριάρχης Ιεροσολύμων Εφραίμ Β΄ (1766-1771) χαρακτήρισε την παρουσίαση του Αγίου Φωτός «χειροποίητον μηχανουργίαν» και, καθώς ο ίδιος γνώριζε από την προσωπική του εμπειρία τον μηχανισμό εμφάνισής του, το περιέγραψε ως το «το χειροποίητον εκείνο φως, ού καγώ, φησί, την δραματουργίαν αυτοψεί κατανοήσας» («Μνημεία της ιστορίας των Αθηναίων», τόμος Β΄, σελ. 234, Δημητρίου Γρ. Καμπούρογλου, έκδοση 1890).

(Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 89 χειρογράφου)

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ ΦΩΤΟΣ

Ἐφραίμ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχης ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, ἐρωτηθεὶς ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγκρο-Βλαχίας κατὰ τὸ ,αψξθ' παρὰ τοῦ τῶν ἔσω λόγου κατ' ἰδίαν περὶ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπιταφίου ἐκείνου φωτός ἀπεκρίνατο οἱ, ἐνδημούντων τοτηνικαῦτα ἐκεῖ καὶ ἡμῶν. — «Ὡς εἶ γέ, φησιν, ἐπ' ἐμοὶ ἦν, κατήργησα ἂν καὶ τὴν ἐκείνου χειροποίητον μηχανουργίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ μακρῶ πρό τούτου καὶ ὁ ἱεροπρεπῆς ἐκεῖνος καὶ ἀποστολικὸς ἀνὴρ, ὁ καὶ τὸν βίον καὶ τὸν τρόπον καὶ τὸν λόγον φιλόσοφος, Ἀγάπιος λέγω ὁ Ἰθακήσιος, περιστήσας ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ τοὺς ἐν τῇ σχολῇ μαθητάς, σχολαρχοῦντος ἐκεῖσε τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου καὶ ἐν ἱερομονάχοις ἡγιασμένου Γερασίμου, ᾧ καὶ αὐτὸς τοτηνικαῦτα ἐμαθήτευον, ὑπετίθετο ἡμῖν ἀναπειθεῖν πειρᾶσθαι τοὺς προσκυνήσεως χάριν αἰρουμένους ἀπιέναι εἰς Ἱεροσόλυμα, δι' αὐτὸν τοῦτον τὸν ζωδόχον τοῦ Κυρίου Τάφον ἐκεῖσε ἀποδημεῖν, κούχι διὰ τὸ χειροποίητον ἐκεῖνο φῶς. οὐ καγώ, φησι, τὴν δραματουργίαν αὐτοψεί κατανοήσας, μικροῦ καὶ κατελεύσθην ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε φωτοποιῶν, ὡς δῆθεν κατάσκοπος».

Ο Άγγλος περιηγητής και διπλωμάτης Robert Curzon καταγράφει ότι κατά την επίσκεψη του στην Ιερουσαλήμ το 1833, την ίδια χρονιά που οι Αρμένιοι είχαν αποτύχει για άλλη μια φορά να πάρουν διά της βίας τα δικαιώματα του Παναγίου

Τάφου, ο Αρμένιος ορθόδοξος πατριάρχης είχε απευθυνθεί στο εκκλησίασμά του και «εξήγησε ότι ήταν ψεύδος το θαύμα του Αγίου Φωτός», προς έκπληξη όλων, «οι οποίοι για αιώνες είχαν αμετακίνητη πίστη σε αυτό το ετήσιο θαύμα ως ένα από τα πρωτεύοντα άρθρα της πίστης τους». Περιγράφει ότι «η συμπεριφορά των προσκυνητών ήταν ταραχώδης σε υπερβολικό βαθμό (...) σαν να ήταν δαιμονισμένοι» και ότι αποτελούσε «σκηνικό απερίγραπτης αταξίας και βεβήλωσης».

Άλλοι θεωρούν ότι, εκτός του ότι δεν πρόκειται για θαυματουργική φλόγα, πρόκειται για απάτη και το αποδίδουν σε τέχνασμα των κληρικών του ελληνορθόδοξου πατριαρχείου με σκοπό την εκμετάλλευση των πιστών.

Ο Διδάσκαλος του Γένους και πρωτεργάτης της απελευθέρωσης της Ελλάδος από τον οθωμανικό ζυγό, Αδαμάντιος Κοραής (1748-1833) κατήγγειλε το Άγιο Φως ως απάτη και προέτρεψε την Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία να διακόψει αυτές τις τελετές υποστηρίζοντας ότι «η αληθής θρησκεία όχι μόνο δεν διασφαλίζεται με την απάτην αλλά και τρέχει μέγαν κίνδυνον να καταφρονηθεί παντάπασι και να συναριθμηθεί με τας ψευδείς θρησκείας όποτε μεταχειρίζεται αυτά εκείνα μέσα- (δηλαδή όταν χρησιμοποιεί απάτες)...», ονόμαζε το «Άγιο Φως» «όνειδος και αίσχος στρατηγούμενον από θρασύτατους θαυματοπλάστες» και δήλωνε κατηγορηματικά ότι «αληθής θρησκεία δεν έχει χρεία τοιούτων θαυμάτων»... Με βαθεία θλίψη ο Έλληνας διαφωτιστής διαπιστώνει ότι, ενώ οι Έλληνες έχουν προς φωτισμό μόνο το «Άγιο Φως» οι Ευρωπαίοι «ζουν μεταξύ αληθινών σοφών, περικυκλωμένοι από ακαδημίες και λύκεια από πάσης τέχνης και επιστήμης διδακτήρια. Έχουν ανοιχτές λαμπρές, δημόσιες βιβλιοθήκες και τα πιεστήρια των τυπογραφείων τους βουίζουν καθημερινά και ασταμάτητα».

Ο πάπας Γρηγόριος Η' (Αρχιερατεία: 1227-1241) αποκήρυξε το Άγιο Φως ως απάτη και απαγόρευσε στους Φραγκισκανούς να έχουν οποιαδήποτε σχέση με αυτό. Επακολούθησε η καταγραφή χρονικών των Αγίων Τόπων στα οποία οι Φραγκισκανοί καυτηρίαζαν μαρτυρίες σχετικά με την τελετή. Ένας Φραγκισκανός του 15ου αιώνα, ο Φραντσέσκο Σουριάνο (Fra Francesco Suriano), εξιστόρησε λεπτομερώς την απείθαρχη έξαψη συναισθημάτων της οποίας υπήρξε μάρτυρας πριν καταγράψει την εξής παρατήρηση: «Η λεγόμενη φωτιά, όμως, δεν κατέρχεται αληθινά (και κατά τη δική μας γνώμη, των μοναχών), αν και όλα τα έθνη εξαιτίας ημών των μοναχών προσποιούνται ότι αυτό το ψεύδος είναι αληθές».

Ο Αιγύπτιος σίιτης χαλίφης Χακίμ (Αλ-Χακίμ μπι-αμρ-Αλλάχ, 996-1021), διώκτης

των χριστιανών αν και γιος χριστιανής, διέταξε το 1009 να καταστραφεί ολοκληρωτικά ο Ναός του Αγίου Τάφου. Άραβες χρονικογράφοι αναφέρουν ο ναός του Αγίου Τάφου ήταν αξιοκατάκριτος καθώς «εξαπατούσε τους πιστούς» μέσω του «"θαύματος" του Αγίου Φωτός» καθώς οι αυτοκράτορες, οι στρατηγοί και άλλοι υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι κυρίως από το Βυζάντιο έφερναν σε πομπές χρήματα και άλλα τιμαλφή για να τα προσφέρουν στον ναό αλλά και «οι πιο αδαείς προσκυνητές οι οποίοι πίστευαν ότι το Πάσχα το Άγιο Φως κατέρχεται θαυματουργικά από τον ουρανό και ανάβει τα κεριά του ναού». Ο λόγος για αυτή του την ενέργεια ήταν ότι το θαύμα του Αγίου Φωτός (που ήδη υφίστατο εκείνη την εποχή) αποτελούσε μια «σκανδαλώδη απάτη». Η είδηση για την καταστροφή των κτισμάτων, όταν έφτασε στην Ευρώπη, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις οι οποίες οδήγησαν τελικά στην Πρώτη Σταυροφορία.

Σύμφωνα με την αυτοβιογραφία του Ρώσου ορθόδοξου αρχιμανδρίτη (και επιστήμονα) Πορφύριου, που εκδόθηκε σε οκτάτομο βιβλίο με τον τίτλο «Το βιβλίο της ύπαρξης μου»: *«Ένας ιεροδιάκονος που κατάφερε να μπει στο ιερό του Τάφου, την περίοδο κατά την οποία θεωρείτο ότι το Φως κατεβαίνει από τον ουρανό, διαπίστωσε με τρόπο ότι το Άγιο Φως προήρχετο από ένα καντήλι το οποίο ποτέ δεν σβήνει. Μου το είπε ο ίδιος σήμερα»* («Το βιβλίο της ύπαρξής μου» Τόμος: 1, σελ. 671).

Ο Πορφύριος επίσης, στο ίδιο βιβλίο, αναφέρει ένα περιστατικό το οποίο διηγήθηκε σ' αυτόν ο μητροπολίτης Ιεροσολύμων. Σύμφωνα με τη διήγηση, όταν ο στρατιωτικός διοικητής της Αιγύπτου Ιμπραήμ Πασάς (ναι! ο γνωστός μας από την Ελληνική Επανάσταση στον Μοριά) βρισκόταν στα Ιεροσόλυμα, ζήτησε να του επιτραπεί η είσοδος στο ναό, προκειμένου να επιβεβαιώσει ο ίδιος της αυθεντικότητας του «θαύματος» και δήλωσε ότι αν όντως επρόκειτο για θαύμα τότε θα έκανε μια μεγάλη δωρεά στο ταμείο της εκκλησίας, διαφορετικά, αν επρόκειτο για απάτη, θα απεκάλυπτε την απάτη αυτή σε όλη την Ευρώπη και θα προέβαινε σε κατάσχεση όλης της περιουσίας του πανάγιου τάφου, η οποία είχε συγκεντρωθεί από δωρεές και τάματα των πιστών όλα αυτά τα χρόνια!

Σύμφωνα πάντα με τον Πορφύριο, ο Μιχαήλ, μητροπολίτης της Πέτρας, ο Δανιήλ μητροπολίτης της Ναζαρετ, και ο Διονύσιος επίσκοπος Φιλαδέλφειας (έτσι λεγόταν τότε το Αμμάν), ζήτησαν αμέσως συνάντηση με τον Ιμπραήμ, προκειμένου να έρθουν σε κάποια...συμφωνία. Στη συνάντηση αυτή ο Μιχαήλ παραδέχτηκε την απάτη της αφής του φωτός από αναμμένο καντήλι και ζήτησε από τον Ιμπραήμ να μην επιχειρήσει να αποκαλύψει το μυστικό και να μην

ανακατεύεται με τα της Εκκλησίας, διότι κάτι τέτοιο θα...δυσαρεστούσε τον Τσάρο Νικόλαο της Ρωσίας, με απρόβλεπτες για τον Ιμπραήμ πολιτικές και στρατιωτικές συνέπειες! Ενόψει του πιο πάνω εκβιασμού, ο Ιμπραήμ θεώρησε σκόπιμο να «θάψει» το όλο θέμα...

Και συνεχίζει ο Πορφύριος: «...ο μητροπολίτης πρόσθεσε ότι μόνο από τον Θεό τον ίδιο περιμένουμε συγχώρεση για το ψέμα αυτό, διότι σε περίπτωση που το αποκαλύπταμε στους πιστούς ζητώντας απ' αυτούς συγχώρεση, είναι βέβαιο ότι οι πιστοί θα μας διαμέλιζαν εκεί έξω στην είσοδο του ναού!» («Το βιβλίο της ύπαρξής μου» Τόμος: 3, σελ. 299-301).

Σύμφωνα επίσης με μαρτυρία Κύπριου ιεροψάλτη σε τηλεοπτική εκπομπή:

Θέλω να σας δώσω μian ειλικρινή μαρτυρία. Προς το παρόν ανωνύμως. Όμως, αυτά που θα σας πω, είμαι έτοιμος αν κληθώ να τα καταθέσω επωνύμως και ενόρκως, είτε ενώπιον της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Κύπρου είτε ενώπιον της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Αντιλαμβάνομαι ότι υπάρχουν ειρωνείες εκεί, αλλά δεν με ενδιαφέρουν. Είμαι θρησκευόμενος και πιστεύω ακράδαντα στα θαύματα. Όσα βεβαίως είναι πραγματικά θαύματα. Στην προσωπική μου ζωή, δυο φορές γνώρισα το θαύμα και την θεία πρόνοια. Όσον αφορά την συγκεκριμένη περίπτωση, του λεγομένου θαύματος του Αγίου Φωτός, που συμβαίνει κάθε χρόνο το άγιο Σάββατο εις τον ιερό ναό της Αναστάσεως εις Ιεροσόλυμα, έτυχε να μάθω την αλήθεια από χείλη αρχιερέως, ο οποίος επίσης την ήκουσε με τα ίδια του τα αφτιά, από χείλη αρχιερέων του πατριαρχείου Ιεροσολύμων.

Ο (εν λόγω) αρχιερέυς, εις μια των επισκέψεων του στο σπίτι μου, για δείπνο και φιλική συζήτηση επί θρησκευτικών και πνευματικών θεμάτων, μου εκμυστηρεύθηκε ότι τις ημέρες εκείνες, έμαθε κάτι που τον αναστάτωσε και τον εσκανδάλησε. Χρησιμοποιώ τα ίδια τα λόγια του αρχιερέως, χωρίς να αφαιρέσω ή να προσθέσω οτιδήποτε. Μου αφηγήθη λοιπόν τα εξής:

Αυτές τις μέρες φιλοξενούμε στην ιεράν αρχιεπισκοπήν, κλιμάκιο από

μητροπολίτες από το πατριαρχείο Ιεροσολύμων. Ένα βράδυ μετά το δείπνον, ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος επρότεινε να πάρουμε το καφεδάκι μας στο Μέγα Συνοδικόν. Εκεί λοιπόν συζητώντας διάφορα θέματα ρώτησε ο Μακάριος τους φιλοξενούμενους μητροπολίτες: «Άγιοι αδελφοί, τώρα που είστε εδώ, είναι ευκαιρία να μου λύσετε μια απορία που έχω». Του είπαν, «Στην διάθεση σου Μακαριότατε αν μπορούμε, γιατί όχι;». Και τους είπε ο Μακάριος: «Άγιοι αδελφοί πέστε μου σας παρακαλώ, τί γίνεται με το θαύμα του Αγίου Φωτός, είναι πράγματι θαύμα;».

Οι μητροπολίτες απ' τα Ιεροσόλυμα εμειδίασαν και του είπαν: «Μακαριότατε, κοροϊδεύουμε τον κόσμο, είναι ντροπή μας να κοροϊδέψουμε και εσένα». Ο Μακάριος είπε:

- «Μα δηλαδή, θέλετε να πείτε πως δεν είναι θαύμα;».
- «Όχι δεν είναι θαύμα!».
- «Ε, τί είναι λοιπόν;».
- «Μακαριότατε είναι μια τελετή η οποία γίνεται κάθε Μέγα Σάββατο εις τον ιερό ναό της Αναστάσεως».
- «Και γιατί δεν λέτε την αλήθεια εις τον κόσμο;».
- «Μακαριότατε, ποιος τολμά να πει την αλήθεια εις τον κόσμο; Θα μας λιντσάρουν».

Αυτή ήταν η αφήγηση του αρχιερέως.

Αποκαλυπτική είναι και η μαρτυρία του τοποτηρητή του πατριαρχικού θρόνου Ιεροσολύμων, μητροπολίτη Πέτρας Κορνήλιου. Την Μ. Τετάρτη 11-4-2001 στο κανάλι «Μεγα» στην εκπομπή «Γκρίζες Ζώνες» παρουσιάστηκε συνέντευξη του εν λόγω τοποτηρητή, ο οποίος μεταξύ άλλων δήλωσε:

α) Ο πατριάρχης απεκδύεται πάσης στολής και μένει με λευκό εσώρασο, όχι για να ελεγχθεί για τυχόν εύφλεκτες ύλες, αλλά για να παραμείνει με την λευκή στολή, που συμβολίζει την στολή των αγγέλων.

β) Ο πατριάρχης εισέρχεται στον Τάφο με λαμπάδα και προσεύχεται λέγοντας μια ειδική ευχή και ανάπτει το Φως από το φως της Ακοίμητης Κανδήλας, το δε φυσικό φως της Κανδήλας με την ειδική αυτή ευχή μετατρέπεται σε Άγιον Φως. Έτσι το φυσικό φως καθαγιάζεται και μετατρέπεται σε Άγιο Φως. Τότε εξέρχεται

του Τάφου και παραδίδει το Άγιο Φως στο πλήρωμα του Ιερού Ναού και δι' αυτού σ' ολόκληρο τον κόσμο.

Άκρως διαφωτιστικός, ήταν κι ο αρχιδιάκονος του Παναγίου Τάφου, Χαράλαμπος Κατενίδης, σε ηχογραφημένη συνέντευξη που έδωσε στον χριστιανό εκκλησιαστικό συγγραφέα, Στυλιανό Χαραλαμπάκη, στις 7 Σεπτεμβρίου 1965...

Θα σας κάνω εν ολίγοις, μίαν περίληψιν της τελετής, της ονομαζομένης τελετής του Αγίου Φωτός. Λοιπόν... Μεγάλη Παρασκευή και μετά την περιφοράν του Επιταφίου, γύρω του Παναγίου Τάφου, ο πατριάρχης εφόσον τοποθετήσει τον Επιτάφιον επί του Παναγίου Τάφου, σβήνουν όλα τα κανδήλια, τα εντός και εκτός του Τάφου. **Πριν σφραγιστεί ο Τάφος** -διότι σφραγίζεται με κορδέλες, τις οποίες σφραγίζει με βουλοκέρι κατόπιν ο διοικητής των Ιεροσολύμων-, ο Σκευοφύλαξ του Παναγίου Τάφου, προσκομίζει από το σκευοφυλάκιον ειδικό κανδήλιον, **ειδική αναμμένη κανδήλα**, η οποία τοποθετείται εντός του Παναγίου Τάφου, εφόσον έχουν προηγουμένως σβησθεί όλα αι άλλα... Η κανδήλα έχει κάλλυμα αργυρούν. Αυτή η κανδύλα, μένει στον Πανάγιο Τάφο, μέσα, μέχρι το πρωί στις 10 του Σαββάτου. Το πρωί στις 10 του Σαββάτου, εφόσον γίνει η λιτανεία πέριξ του Αγίου Τάφου, ψάλλοντες το «φως ιλαρόν», ανοίγονται οι πύλες του Παναγίου Τάφου, εισέρχεται ο λαός εις την εκκλησία του Παναγίου Τάφου. **Το κουβούκλιον του Παναγίου Τάφου, μένει πάντοτε σφραγισμένο, με την κανδήλα συνεχιζομένη, βέβαια, ν' ανάβει εντός του Παναγίου Τάφου... Το κανδήλι μπορεί ν' ανάβει σφραγισμένο, επειδή έχει οπές, γλώσσες...** Λοιπόν... Ανάβει το κανδήλι, δέκα η ώρα, ως επί το πλείστον δεκάτην πρωινήν, ανοίγουν την πύλη του Παναγίου Τάφου μέσα, εισέρχεται ο πατριάρχης εφόσον τυπικώς, φαινομενικώς έτσι, αφαιρεί τα αρχιερατικά ενδύματα και μένει απλώς μόνο με το στιχάριον. Εισέρχεται εντός του Παναγίου Τάφου και μετά από μία σχετική, όπως λέγουν, προσευχή, βγάζει το Άγιο Φως. Αυτή είναι όλη η διαδικασία... **Το δήθεν μυστήριο, εφόσον δεν είναι μυστήριο. Δεν είναι μυστήριο, διότι έχει ήδη προηγηθεί η προεργασία αυτή και είναι και φανερό, φως φανάρι.**

Κάποτε, εντός της Συνόδου του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, μερικοί δήθεν θεοσεβούμενοι, θεοφοβούμενοι κληρικοί και συνοδικοί, (...) μεταξύ αυτών ήτο και ο Σκευοφύλαξ του Παναγίου Τάφου, Κυριακός λεγότανε, Σάμιος την καταγωγή. Είχε την απαίτηση, στα προγράμματα των ιεροτελεστιών τής Μεγάλης Εβδομάδος, εκεί που γράφουν «Τελετή του Αγίου Φωτός»...να γράψουν

«Τελετή του Μυστηρίου του Αγίου Φωτός»... Ήθελαν να το κάνουν μυστήριο, αλλά ευτυχώς που υπάρχει κάποιος εκεί πέρα, ο οποίος πολύ λίγο διαφέρει από τους άλλους, αλλά λόγω του σχήματος δεν μπορεί να εξωτερικευθεί κι αυτός, να τα πει φανερά και λέει, «Όχι κύριοι, αυτό δεν είναι δυνατόν, διότι δεν είναι μυστήριο» και αυτό το πρόσωπο είναι ο Κυριακουπόλεως Αριστόβουλος (Αριστείδης Μουσικίδης)... Είπε, «κύριοι, **δεν είναι μυστήριο**, δεν μπορούμε να το ονομάσουμε μυστήριο, διότι **ο κόσμος μάς βλέπει, μας έχει πάρει πια χαμπάρι**. Εκτός τα όλα όσα έχουν δει τα μάτια τους, βλέπουν κι αυτό... Βλέπουν ότι ο Σκευοφύλαξ, την Μεγάλη Παρασκευή το βράδυ, φέρνει το καντήλι μέσα. Πώς είναι δυνατόν να το ονομάσουμε μυστήριο; Και δεν μπορεί να το φέρει, βλέπετε, κρυφά, ώστε να μην γίνει αντιληπτό, αλλά το φέρνει μπροστά σε χιλιάδες προσκυνητάς».

[...] Μια χρονιά, το 1956, εγώ ήμουν διάκονος του πατριάρχου, αρχιδιάκονος του θρόνου. Και ο ιερεύς, **ο Άραβας, ορθόδοξος ιερέας, ο οποίος εστέκετο αριστερών του Παναγίου Τάφου, επήρε το Άγιον Φως, πριν ακόμα βγει ο πατριάρχης να πει «Δεύτε, λάβετε φως»**, από την θυρίδα η οποία είναι στο αριστερό μέρος του Παναγίου Τάφου. Πώς είναι δυνατόν; Έβαλε το χέρι του μέσα από την οπή -έχει μία ειδική οπή- και πήρε το Φως και βγήκε έξω και ο πατριάρχης ακόμα δεν είχε βγει. Διότι, για να βγει ο πατριάρχης μέσα από τον Τάφο, ήθελε, τουλάχιστον, τρία λεπτά...

Μια ενδιαφέρουσα και ζωντανή περιγραφή των όσων διαδραματίζονται κατά την αφή του Αγίου Φωτός έδωσε ένας περιηγητής, ο Γάλλος κληρικός Ντουμντάν, που ταξίδεψε στην Παλαιστίνη το 1561. Ο Ντουμντάν γράφει ότι οι «σχισματικοί» (έτσι αποκαλούσαν οι ρωμαιοκαθολικοί τους ορθοδόξους) αρχιερείς της Ανατολής άναβαν τη λυχνία με το τσακμάκι:

[...] Ο πατριάρχης με πέντε ή έξι μονάχα μητροπολίτες ζυγώνει στην πύλη του Αγίου Τάφου όπου του αφαιρούν το φαιλόνιο για να μπει. Εκείνη τη στιγμή ξεσπάει καινούργιο πανδαιμόνιο. Αντηχεί τόσο βροντερά που είναι αδύνατον ν' ακούσεις και τους φοβερώτερους κεραυνούς. Χιλιάδες στόματα κραυγάζουν, με μανία, ουρλιάζουν «Ελέησον! Ελέησον». Τα χέρια υψώνονται ψηλά με τις λαμπάδες, τα μάτια είναι στυλωμένα στον θόλο του ναού σε αγωνιώδη προσμονή της στιγμής που θα κατέβη το Άγιο Φως. Και στις εξέδρες οι γυναίκες πολλαπλασιάζουν τα ξεφωνητά και τους στεναγμούς, σαλεύουν τα χέρια τους σε δέηση προς τον ουρανό, λες κι εκλιπαρούν τον Θεό να στείλει, επί τέλους,

αυτό το φως που με τόση λαχτάρα προσμένουν. Μέσα σ' αυτήν την οχλοβοή ο πατριάρχης μπαίνει στον Άγιο Τάφο. Οι γενίτσαροι φρουρούν αυστηρά την είσοδο ώστε να μη δει κανείς τι συμβαίνει στο εσωτερικό. Εκεί, ο πατριάρχης μ' ένα τσακμάκι δίνει φωτιά κι ανάβει τα καντήλια και μια δέσμη λαμπάδες που κρατάει στα χέρια του. Βλέποντας τον τα πλήθη να βγαίνει με το πολυφίλητο φως ξεσπούν σε επιφωνήσεις ευτυχίας, σε κραυγές χαράς, σε ομαδικό παραλήρημα ενθουσιασμού που είναι αδύνατον να περιγραφεί. Κι ορμούν κατεπάνω του για ν' ανάψουν τις λαμπάδες τους από τις δικές του, για να 'χουν μια αμεσότητα επαφής με το Άγιο Φως. Δέκα βήματα πρέπει να διατρέξει για να φθάσει στο ιερό. Αλλά γι' αυτά τα δέκα βήματα χρειάστηκε ένα τέταρτο της ώρας. Τον έχουν κυκλώσει από όλες τις μεριές, τον συμπιέζουν, τον συνθλίβουν. Είναι σκεπασμένος από δάσος χεριών και από λαμπάδες, έτσι που δεν διακρίνεται πια καθόλου. Εκείνοι που βρίσκονται δεκαπέντε βήματα πίσω, απλώνουν τα χέρια τους ν' αρπάξουν τις λαμπάδες από τους κοντινούς, οι λαμπάδες θρυμματίζονται γίνονται κομμάτια, δεν απομένει ούτε μια γερή. Οι ραβδούχοι που αγωνίζονται να επιβάλουν την τάξη, άλλους σημαδεύουν κι άλλους χτυπάνε. Κι ο πατριάρχης που κρατάει υψωμένα τα κεριά δέχεται συνεχώς χτυπήματα στα χέρια.

Στο μεταξύ, το πανδαιμόνιο συνεχίζεται, κι όσο περνά η ώρα εντείνεται ολοένα. Τέλος, ο αρχιερέας φθάνει σ' έναν πέτρινο βωμό, ανεβαίνει με δυο επισκόπους, παίρνει δύο νέες δέσμες κεριών αναμμένων και ύστερα άλλες κι άλλες. Και τα πλήθη συνωθούνται μετά μανίας για να πάρουν φως από τα χέρια του πατριάρχη. Εκείνοι που το κατορθώνουν δεν κρύβουν τη χαρά τους, ακτινοβολούν, πανηγυρίζουν και προσφέρουν το φως που απέκτησαν ύστερα από τόση μάχη στους άλλους με αγαλλίαση και κυρίως στις γυναίκες που δεν μπορούν να πλησιάσουν. Μερικοί, είτε από κάποια ειδική εύνοια, είτε ύστερα από μερικούς ραβδισμούς, είτε με μερικά πιάστρα που δίνουν στους γενίτσαρους μπαίνουν στον ίδιο τον Άγιο Τάφο, ανάβουν τις λαμπάδες από τα ίδια τα καντήλια που πρωτοδέχτηκαν το Άγιο Φως και βγαίνουν υπερήφανοι και πανευτυχείς. Δεν λογαριάζουν ούτε τους κόπους ούτε τα χρήματα που τους στοίχισε αυτή η επιτυχία. Μέσα σ' ένα τέταρτο της ώρας άναψαν όλα τα καντήλια του ναού (τα υπολόγισα σε οχτακόσια). Οι σκηνές που διαδραματίστηκαν ανάμεσα στους Έλληνες για τη διανομή του Αγίου Φωτός επαναλαμβάνονται τώρα στα παρεκκλήσια των Αρμενίων, των κοπτών, των

Σύρων και των Αιθιοπών, θαρρείς πως ο ναός πήρε φωτιά, ότι τον κατατρώει μια πελώρια πυρκαγιά...

Τα αυτοαναφλεγόμενα κεριά

Υπάρχει η άποψη ότι πρόκειται για μια απόκρυφη εφαρμογή που οργανώνουν οι κληρικοί του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων εδώ και αιώνες. Μία εκδοχή που προβάλλεται σύμφωνα με την άποψη αυτή είναι ότι τα κεριά έχουν εμβαπτιστεί προηγουμένως σε φωσφόρο, ο οποίος έχει την ιδιότητα της αυτοανάφλεξης μετά από κάποιο χρονικό διάστημα. Ο φωσφόρος από την άλλη ως χημικό στοιχείο ανακαλύφθηκε κατά τον 17ο αιώνα και δεν απαντάται ελεύθερος στη φύση. Για τους υποστηρικτές αυτής της άποψης ήταν παρ' όλα αυτά γνωστές από πολύ παλαιότερα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής κάποιες «θαυματουργές ουσίες» ή «κρήνες» (πηγές) που παρουσίαζαν τέτοιου είδους φαινόμενα. Αυτό με τη σειρά του μπορεί να σημαίνει ότι είτε ολόκληρος ο Πανάγιος Τάφος βρίσκεται σε μια τέτοια περιοχή είτε ότι χρησιμοποιείται αυτούσια κάποια πανάρχαιη «θαυματουργή ουσία» (χημική ένωση) της οποίας το όνομα και η σύσταση διατηρούνται μέχρι σήμερα ως ιερατικό «επτασφράγιστο» μυστικό. Εντούτοις, όπως υποστηρίζεται από πιστούς, η φλόγα που προέρχεται από το Άγιο Φως φέρεται να φωτοβολεί αλλά να μην προκαλεί καύση κατά τα πρώτα 33 λεπτά, σε αντίθεση με τη φυσική δράση της φωτιάς. Βέβαια, σε αυτή την περίπτωση καταφανής είναι η σύγκριση που γίνεται αναφορικά όχι με το φως αλλά με τη φωτιά.

Ο συγγραφέας Μιχάλης Καλόπουλος έχει δημοσιεύσει έρευνα που υποδεικνύει ότι τα αυτοαναφλεγόμενα υλικά και η θρησκευτική πυροτεχνουργία που ήταν γνωστή στην αρχαιότητα είναι επαρκή για να παράγουν το αποτέλεσμα που περιγράφεται ως «Άγιο Φως». Όπως ο ίδιος αναφέρει:

Με τη συνδρομή του Εργαστηρίου Χημείας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης προσδιορίσαμε ότι η καταλληλότερη ουσία για μια τέτοια χρήση είναι ο λευκός φωσφόρος. Πώς όμως θα μπορούσε κανείς να καθυστερήσει αυτή την αυτόματη ανάφλεξη ώστε να συμβεί με ελεγχόμενο τρόπο σε προκαθορισμένη στιγμή; Απλά, εάν ο φωσφόρος που συνήθως φυλάγεται κάτω από νερό για να μην αναφλεγεί, διαλυθεί σε κάποιο κατάλληλο οργανικό διαλύτη και μετά ένα πανί ή κεριό βουτηγμένο στο διάλυμα αυτό εκτεθεί στον ατμοσφαιρικό αέρα, η αυτοανάφλεξη δεν γίνεται αμέσως αλλά καθυστερεί έως ότου εξατμιστεί σχεδόν τελείως ο διαλύτης. Στη συνέχεια το υλικό αρχίζει

πρώτα να καπνίζει και τέλος αναφλέγεται, με ζωηρή φλόγα. Σημειώστε τη λεπτομέρεια της αργής προοδευτικής ανάφλεξης που ταιριάζει με τις περιγραφές των αυτοπτών μαρτύρων: «Φωτιές ανάβουν σποραδικά αυτόματα σε κεριά και σε καντήλια, με θεία παρέμβαση, αφού αρχίσουν να καπνίζουν πριν για λίγη ώρα». Αν όμως ο ίδιος ο παντοδύναμος Θεός άναβε θαυματουργικά κάθε χρόνο τα κεριά και τις καντήλες, τί ανάγκη είχε να τα κάνει να καπνίζουν για ώρα μέσα στην κατάμεστη από πιστούς, ασφυκτικά γεμάτη εκκλησία και δεν τα ανάβει δια μιας; Τα πειράματά μας έδειξαν ότι η αυτόματη ανάφλεξη των κεριών μπορεί να επέλθει με ελεγχόμενη χρονοκαθυστέρηση ημίσειας ώρας και άνω εξαρτώμενης από την πυκνότητα του διαλύματος του φωσφόρου και του τύπου του οργανικού διαλύτη που χρησιμοποιεί κανείς.

Επιδείξαμε κατ' επανάληψη με επιτυχία το πείραμα με τα κεριά, προς κατάπληξη των παρευρισκομένων εκπροσώπων της Ελληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας. Η αμηχανία τους ήταν έκδηλη, παρ' όλο που δεν προφασιστήκαμε κάποια ανταγωνιστική υπερφυσική δύναμη αλλά ξεκαθαρίσαμε άμεσα και ευθέως τη φυσική βάση της διαδικασίας. Σε πρόσφατη μάλιστα επίδειξη που μεταδόθηκε από το κανάλι EXTRA την Παρασκευή 16 Απριλίου, ένας εκ των εκπροσώπων της Εκκλησίας διάβαζε την ώρα του πειράματος...τους εξορκισμούς του Αγίου Βασιλείου...ανεπιτυχώς. Η πηγή προέλευσης του λευκού φωσφόρου στην αρχαιότητα μπορεί να ήταν αρκετά απλή. Ένας κατάλογος από τα πιθανά διαθέσιμα υλικά για την παραγωγή φωσφόρου μας εισάγει κατευθείαν στο βασίλειο της μαγείας και μάλιστα της μαύρης καθώς η συνήθης πηγή για την παραγωγή φωσφόρου είναι τα...κόκκαλα, τα κόπρανα και τα ούρα. Και που αλλού μπορείτε να φανταστείτε ότι θα βρίσκαμε τέτοιες δυσώδεις αλχημιστικές συνταγές μαγειρικής παρά στο...ιερό βιβλίο της Βίβλου».

Η σχισμένη κολόνα

Ένα άλλο σημείο στο οποίο θα πρέπει να σταθούμε, είναι η περιβόητη σχισμένη κολόνα και το θαύμα που (θρυλείται ότι) συνδέεται μ' αυτήν. Ακόμα και σκληροπυρηνικοί απολογητές στην περίπτωση αυτή συνιστούν επιφυλακτικότητα.

Λέγεται πως το 1549 μ.Χ. οι Αρμένιοι δωροδόκησαν τον σουλτάνο Μουράτ για να τους δώσει την άδεια να εισέλθουν στον Πανίερο Ναό της Αναστάσεως και να βγάλουν αυτοί από τον Πανάγιο Τάφο το Άγιο Φως. Πράγματι, ο σουλτάνος τους έδωσε την άδεια και οι Αρμένιοι μπήκαν μέσα στον ναό και τον κλείδωσαν. Γεμάτος απελπισία ο ορθόδοξος πατριάρχης όταν είδε τους Αρμένιους να βρίσκονται μέσα στον Πανάγιο Τάφο, γονάτισε έξω στην είσοδο του ναού κοντά σε μία από τις κολόνες. Ξαφνικά η κολόνα σχίστηκε και βγήκε το Άγιο Φως ανάβοντας τις λαμπάδες του πατριάρχη. Ο Αγαρηνός Εμίρης παρακολουθούσε τα γεγονότα από τον μιναρέ του τζαμιού που βρίσκονταν απέναντι από τον ναό. Μόλις είδε τα γεγονότα φώναξε *«Μεγάλη η πίστη των χριστιανών! Ένας είναι ο αληθινός Θεός, ο Θεός των χριστιανών. Πιστεύω στον Αναστάντα εκ νεκρών Χριστόν. Τον προσκυνώ ως Θεό μου»*. Μετά από αυτή την ομολογία του πήδησε από τον μιναρέ. Κατά την πτώση του όμως δεν έπαθε τίποτα. Τότε οι μουσουλμάνοι τον έπιασαν και τον αποκεφάλισαν.

Εδώ όμως προκύπτουν κάποιοι προβληματισμοί. Το σχίσιμο της κολόνας για παράδειγμα (το οποίο εστιάζεται κυρίως στο κατώτερο τμήμα της) δεν είναι διαμπερές. Συνεπώς, θα πρέπει να δοθεί μια λογική εξήγηση για το πώς (αλλά κυρίως ΓΙΑΤΙ) το φως διαπερνώντας το υλικό εμπόδιο τού κίονα άφησε τα ίχνη του μόνο από την εξωτερική πλευρά. Εκτός κι αν...το σχίσιμο προκλήθηκε από έξω προς τα μέσα, και όχι από μέσα προς τα έξω.

Ο Ιάσων Ευαγγέλου στο «Θρησκευτικό φαινόμενο» κάνει λόγο για φθορά *«από την πυρκαγιά του 1808»*, ενώ ο Καλοκύρης υποστηρίζει ότι επρόκειτο για λάμψη κεραυνού, χωρίς ωστόσο να δίνει περαιτέρω πληροφορίες ή να διευκρινίζει πόθεν τούτο τεκμαίρεται.

Εξαιρετικό ενδιαφέρον ωστόσο παρουσιάζει η εικασία του ότι ο θρύλος περί

θαυματουργικής εμφάνισης τού φωτός μέσα από την κολόνα πιθανόν να σχετίζεται με την παλαιά παράδοση που διασώζει ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς κατά την οποία ο Θεός «και τω πυρί δεδίττεται -δηλαδή εκπλήσσει, φοβίζει- τους ανθρώπους ανάπτων εκ κίονος την φλόγα...». Και εδώ όμως ο Θεός «δεδίττεται» με τη φλόγα του κεραυνού που...έσχισε την κολόνα.

Ο προβληματισμός σε σχέση με την αυθεντικότητα τού εν λόγω «θαύματος», γίνεται όμως ακόμα πιο βασανιστικός, όταν αναρωτιόμαστε, πώς είναι δυνατόν οι Αρμένιοι να βίωσαν μπροστά στα μάτια τους αυτό το απίστευτο θαύμα, κι όμως αντί να αποκηρύξουν πάραυτα τα σφαλερά τους πιστεύω και να ασπαστούν το ορθόδοξο δόγμα, απλώς έφυγαν με σκυμμένο το κεφάλι; Γιατί δεν έκαναν αυτό που έκανε ο μουσουλμάνος μουεζίνης;

Και καλά, για τον άλφα ή για τον βήτα λόγο, δεν το έκαναν. Έκτοτε όμως έχουν παρέλθει πάνω από 400 χρόνια και οι Αρμένιοι έχουν βιώσει το θαύμα ισάριθμες φορές, και μάλιστα από απόσταση αναπνοής! Ακόμα να πιστέψουν;

Εδώ πράγματι, όπως με χιούμορ σχολιάζει ο Μιχάλης Καλόπουλος στο βιβλίο του «ΘΑΥΜΑ Ή ΑΠΑΤΗ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΦΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ;», ο Αρμένιος παρατηρητής πρέπει σίγουρα να είναι «ο πιο δύσπιστος χριστιανός όλων των εποχών! [...] Μόνο ο Διάβολος θα είχε τόσο αρνητισμό!».

Η ακαΐα

Η εξελικτική πορεία τού Αγίου Φωτός μέσα στον χρόνο, δεν ήταν βέβαια δυνατόν να μην αγγίξει και την κατά πολλούς εντυπωσιακότερη ιδιότητα του: Την περιβόητη ακαΐα. Αρχικά, λέει, η φλόγα δεν καίει, και μόνο μετά την πάροδο 33 ολόκληρων λεπτών, αποκτά τις φυσικές της ιδιότητες!

Το εκπληκτικό δε είναι ότι η ακαΐα ΔΕΝ συνδέεται με τον βαθμό πίστης ή τις γενικότερες θρησκευτικές πεποιθήσεις τού ατόμου, έτσι ώστε να μπορεί να βιωθεί ακόμα και από ανθρώπους που δεν πιστεύουν καν στο Άγιο Φως! Μάλιστα... Φαίνεται λοιπόν, πως και εδώ υπήρξαν σημαντικές τροποποιήσεις προϊόντος τού χρόνου... Διότι, τουλάχιστον την εποχή του ιερομονάχου και ιεροδιδασκάλου Γαβριήλ (1755-1815), όπως ο ίδιος μας διαβεβαιώνει, η ακαΐα εξαρτάτο ΑΜΕΣΑ από τον βαθμό τής πίστης με την οποία προσερχόταν κανείς στο φως: Ευλαβείς και ενάρετοι προσκυνητές «το εβάστασαν μετά πίστεως ώρα ικανήν και εις τας χείρας και εις τούς κόλπους και εις το πρόσωπον και δεν εκάησαν. Αλλ' ήρχισες να διστάζεις (...) και να δοκιμάζεις όχι με πίστιν, αλλά με αμφιβολίαν; Καίει, το

ομολογώ»!

Τί ισχύει λοιπόν τελικά; Τί θα πρέπει επιτέλους να πιστέψουμε; Γιατί το «θαύμα» δεν χαρακτηρίζεται από επιβλητική απλότητα και αναλλοίωτη συνέχεια; Γιατί όλες αυτές οι ανακολουθίες; Είναι κι αυτά τα τόσο συμβολικά, υποτίθεται διά θαύματος εμφανιζόμενα 33 λεπτά ακαΐας που πραγματικά πρέπει να παλέψει κανείς για να μην κολαστεί! Διότι άσχετα με την (αντικειμενική ή υποκειμενική) υπόσταση τού φαινομένου, γεννάται το ερώτημα: Γιατί 33, 23, 13 ή οσαδήποτε λεπτά και όχι πάντα; Γιατί το θαύμα στη γένεσή του να είναι τόσο εντυπωσιακό, τόσο υπέρλογο, μα στη συνέχεια να υπόκειται σε φυσικούς περιορισμούς;

Είναι γνωστό, ότι η αυτοανέφλεξη του φωσφόρου που περιγράφεται παραπάνω, δεν προκαλεί θερμότητα στην αρχή και η φλόγα είναι σχετικά ψυχρή. Έτσι εξηγείται επιστημονικά το φαινόμενο της ακαΐας.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, για να έχετε μια ιδέα, πως ακριβώς εννοείται η ακαΐα που επικαλούνται αρκετοί, παρακολουθήστε μερικά από τα βίντεο που εμφανίζουν πιστούς να μην καίγονται. Προσέξτε ότι στην συντριπτική πλειοψηφία κανένας δεν κρατά σταθερά τη φλόγα σε ένα σημείο, αλλά μετακινούν με σχετική ταχύτητα, είτε το κερί, είτε το «δοκιμαζόμενο» σημείο του σώματος. Σημειώστε επίσης, ότι τα περισσότερα βίντεο που σχετίζονται με αυτό το θέμα, δεν διαρκούν παρά ελάχιστα δευτερόλεπτα, ενώ κάποια απ' αυτά αναπαράγονται σε αργή κίνηση για να δίνουν την ψευδαίσθηση της παρατεταμένης διάρκειας.

Με λίγα λόγια, ακόμα και στην περίπτωση που η φλόγα δεν παράγεται από φωσφόρο, συμβαίνει ότι πάνω-κάτω και με τους Αναστενάρηδες στη Δράμα, ένα φαινόμενο το οποίο έχει εξηγηθεί επιστημονικά.

Θα πρέπει να αναφερθεί τέλος, πως το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων, σε σχέση με την θαυματολογία, ενώ μέσω της επίσημης ιστοσελίδας του του, μέχρι το 2013 δεν έπαιρνε επίσημη θέση και τηρούσε μια στάση ουδετερότητας (ουδεμία αναφορά έκανε σε «θαύματα»), έκτοτε αναπαράγει κι αυτό την σχετική παραφιλολογία και το «θαυματουργικό» του όλου πράγματος.

Η υποδοχή του Αγίου Φωτός με τιμές αρχηγού κράτους

Δεν θα μπορούσε να μην σχολιάσει κανείς την υπερβολή που διαπράττεται, καθώς και το ότι με δαπάνες του ελληνικού κράτους κι όχι της Εκκλησίας, διεκπεραιώνεται ένα κακόγουστο θέαμα, που αφ' ενός παραβιάζει την συνταγματική αρχή της ανεξιθρησκείας, αφ' ετέρου συμβάλλει στην συντήρηση και την τουλάχιστον έμμεση ενίσχυση της παραφιλολογίας περί

«θαύματος».

Η «παράδοση» της μεταφοράς του Φωτός έχει ως εξής: Το Μεγάλο Σάββατο, με ειδική πτήση της Ολυμπιακής, μεταβαίνει στα Ιεροσόλυμα ο έξαρχος του Παναγίου Τάφου, ένας, δυο υπουργοί (ανάλογα με την ευσέβεια της κυβέρνησης) και τμήμα της προεδρικής φρουράς. Η επίσημη αποστολή επιστρέφει μαζί με το Άγιο Φως, πάλι με ειδική πτήση. Στο αεροδρόμιο, το Άγιο Φως γίνεται δεκτό ως...αρχηγός κράτους: Στρώνεται κόκκινο χαλί, ενώ μικτός λόχος με μπάντα αποδίδει τιμές (στο...Φως).

Αφού γίνει δεκτό με τιμές αρχηγού κράτους, το Άγιο Φως μεταφέρεται με συνοδεία μοτοσικλετιστών της ΕΛΑΣ στο Μετόχι του Παναγίου Τάφου στην Πλάκα. Παράλληλα, από το αεροδρόμιο ξεκινά νέος γύρος δεκαέξι(!) ειδικών πτήσεων της Ολυμπιακής, διά των οποίων μεταφέρεται στις Ιερές Μητροπόλεις της χώρας. Ελικόπτερο του Ναυτικού μεταφέρει το Φως σε νησιά χωρίς αεροδρόμιο. Υπάρχουν πράγματα που νομίζει κάποιος, πως συμβαίνουν επειδή συνέβαιναν πάντα. Λέγονται και «παραδόσεις».

Ως το 1988, το Φως ερχόταν στην Ελλάδα με βαπόρι μια εβδομάδα μετά την Ανάσταση! Μέχρι που ένας ταξιδιωτικός πράκτορας έπεισε το κράτος να μετατρέψει μια θρησκευτική τελετή σε εθνική παράδοση: Ήταν ο Ιάκωβος Οικονομίδης, ο οποίος έκτοτε φέρει τον τίτλο του Μεγαλόσταυρου του Παναγίου Τάφου, ιδιοκτήτης ταξιδιωτικού γραφείου στην οδό Νίκης 23, που οργάνωνε (μέχρι το 2004 που έκλεισε) εκδρομές στους Αγίους Τόπους.

Λόγω της σχέσης του με τον τότε έξαρχο του Παναγίου Τάφου στην Αθήνα (και μετά πατριάρχη) Ειρηναίο, συνέλαβε την ιδέα και έπεισε το κράτος να ναυλώσει αεροσκάφος της Ολυμπιακής για τη μεταφορά του Αγίου Φωτός από τα Ιεροσόλυμα στην Αθήνα. Επί προεδρίας Σαρτζετάκη, προστέθηκαν...εύζωνοι και

σταδιακά φτάσαμε στο να του αποδίδονται (του...Φωτός!) τιμές αρχηγού κράτους.

Φυσικά, κανένα άλλο ορθόδοξο κράτος στον κόσμο (από τη Ρωσία και τη Σερβία μέχρι την Αρμενία) δε ναυλώνει αεροσκάφος για να μεταφέρει το Φως, ούτε το υποδέχεται ως αρχηγό κράτους...

Ο ίδιος ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου, Ιεροθέος, ήταν επικριτικός για το τελετουργικό αυτό, το οποίο είχε χαρακτηρίσει (για άλλους λόγους βεβαίως), σαν «πρόκληση»:

Συνηθίζεται να υποδεχόμαστε τους αρχηγούς κρατών με ιδιαίτερες τιμές, ανάλογες με το αξίωμα που κατέχουν και την διακονία που έχουν μέσα στην κοινωνία. Και ακόμη μερικούς ανθρώπους που έχουν μια υπεύθυνη θέση, όπως τον Οικουμενικό Πατριάρχη -πού ασκεί υπεύθυνη εκκλησιαστική διακονία- τους υποδεχόμαστε με τιμές αρχηγού Κράτους. Αυτό είναι επιβεβλημένο, γιατί δεν πρέπει να υπονομεύουμε τους θεσμούς, αφού κάθε υπονόμηση των θεσμών οδηγεί στην αναρχία και την ανταρσία. Θεωρούμε δε κάθε εξουσία ως μεταπτωτικό φαινόμενο, που χρειάζεται για την πεπτωκυία κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε, την θεωρούμε σαν ένα αναγκαίο κακό, όπως και τον θάνατο.

Όμως δεν μπορούμε να θέσουμε το Άγιον φως στην ίδια θέση με τον αρχηγό κράτους, διότι δεν αποτελεί μια εξουσία τεταγμένη για να εξυπηρετή μεταπτωτικές καταστάσεις. Μάλιστα οι δημοσιογράφοι που «εκάλυπταν ζωντανά» το γεγονός της υποδοχής του Αγίου Φωτός άλλοτε έλεγαν ότι υποδεχόμαστε το Φως με τιμές αρχηγού Κράτους, και άλλοτε ότι το Άγιο Φως είναι ο πρώτος αρχηγός κράτους στο νέο Αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος»!

Η εικόνα της υποδοχής που είδα στην τηλεόραση μου δημιούργησε έντονο προβληματισμό. Η παρουσία της μουσικής μπάντας που παιάνιζε, το άγημα που απέδιδε τιμές, οι μοτοσυκλετιστές που συνόδευαν τον «αρχηγό κράτους» και ο επίσκοπος που κρατούσε τις λαμπάδες αναμμένες και με αυτές ευλογούσε τους πιστούς, και μάλιστα πολλές φορές οι λαμπάδες έσβηναν και χρειαζόταν να τις ανάψη εκ νέου, με προκάλεσαν.

Θα ήταν δυνατόν να αποδοθούν συμβολικές τιμές για το μεγάλο γεγονός με σεμνότητα και σοβαρότητα που επιβάλλει το θαυματουργικό αυτό σημείο, αλλά δεν είναι ορθό να θεωρείται αρχηγός κράτους το Άγιο Φως, γιατί τότε παραθεωρείται η αποφαιτικότητα του γεγονότος και το μυστηριακό στοιχείο του.

Παρομοίως, ο πρωτοπρεσβύτερος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, Γεώργιος Τσέτσης, έκανε λόγο για «διαπόμπευση του Αγίου Φωτός» και «διασυρμό των Θείων»...

Ο λόγος τώρα για την διαπόμπευση του Αγίου Φωτός με την οργανωμένη αεροπορική μεταφορά του στον ελλαδικό χώρο, συνοδεία κυβερνητικών παραγόντων, τιμητικών αγημάτων, ευζώνων και προσκόπων (και φυσικά τηλεοπτικών συνεργείων!), προκειμένου όπως ο Νεοέλληνας γιορτάσει «αυθεντικό ελληνικό Πάσχα».

Ωσάν οι πρόγονοί μας να μη γιόρταζαν Ανάστασιν Χριστού προτού εφευρεθεί το αεροπλάνο!

Ή ωσάν οι ανά τα πέρατα της οικουμένης ορθόδοξοι, να μην εορτάζουν Πάσχα Κυρίου, μια και η «Ολυμπιακή» δεν «πετά» ως τις χώρες τους!

Επέστη όμως καιρός να τερματισθεί ο διασυρμός των Θείων.

Είναι δε σόλοικο και αποτελεί ασέβεια το να αποδίδει κανείς «τιμές αρχηγού κράτους» στο άγιον φως, το οποίο προέρχεται από τον τάφο Εκείνου που δήλωσε ότι «η Βασιλεία η εμή ουκ έστιν εκ του κόσμου τούτου».

(Εφημερίδα «Βήμα», 21/4/2006)

Πηγές

el.wikipedia.org | greatlie.com | simiomatario.blogspot.com | jesus.gr | roides.wordpress.com | parembasis.gr | natapoume.pblogs.gr | exeisminima.gr | ermionh.blogspot.com (αναδημοσίευση από «Ποντίκι») | sporeas.gr